СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 25-го Серпня 1898. | Число 34.

Календарь.

Серпень.		
25	Ч.	Максима исп., Инолита
26	П.	Михея прор.
27	С.	УСНЕНІЕ ПРЕСВ. БОГОРОД.
28	Н.	12. ПО СОШ. Образа Госп.
29	П.	Мирона муч.
30	В.	Фльора и Лавра
31	С.	Андрея, Тимо. Агафін

Змѣстъ

Положене робôтниковъ при твердôмъ вуглю. — Що думають австралійски робôтники о нашой конституціи. — Чому Ишпанія пухне? — Вѣсти изъ старого краю. — Новинки. — Смѣшне. — Фейлєтонъ: Зъ Галіфаксъ до Виннипегъ. — Населене Бразиліи. — Оголошеня.

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Konst. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

Положене робôтниковъ при твердôмъ вуглю.

Нужда, яка пануе помѣжъ робôтниками при твердôмъ вуглю въ Пеннсильвеніи, загально звѣсна. Они своєю нуждою перевысшають ще своихъ товаришѣвъ при мягкôмъ вуглю. Тй послѣдній зъумѣли поставити ся противъ своихъ гнобителѣвъ. Сполучеными силами они бодай въ части выбороли собѣ якй-такй полекшѣ.

Робôтники при твердôмъ вуглю такъ якъ бы стратили всяку силу вôдпорну. Всякй стрейки зъ минувшого року остали безъ хôсна. Вôдъ лѣтъ они навѣть не змогли ся получити въ одну організацію. Они мали колись сильну свою організацію, але та вже давно належить до умершихъ. Пôдъ напоромъ організаціи богачѣвъ, она мусѣла зникнути. Вôдтакъ получились робôтники въ організацію „рыцарѣвъ працѣ", але и по нихъ остались лишь розбитки въ околицяхъ вугльовыхъ. Теперь намагають ся робôтники получитись въ товариство: „United Mine Workers" — на жаль остае лише пытане, чи и та організація принесе пожаданй користи.

На конвенціи, котра недавно вôдбула ся въ Scranton, Pa., поставлено слѣдуючй резолюціи:

1) Выплата дневного зарôбку при 8 годиннôй праці.

2) Знесене контрактовои роботы.

3) Знесене компанічныхъ сторôвъ, продажи робôтничихъ знарядôвъ, пороху до высаджованя вугля и др. черезъ компаніи.

Компанічнй сторы, а за помочію ихъ вызыскованє робôтниковъ есть ганьбою для державы и вже давно повиненъ бути ухваленый законъ, котрый бы взборонивъ того рода вызыски. — Недавно появились по газетахъ скарги на компаніи, котрй въ своихъ примусовыхъ сторахъ продають робôтникамъ порохъ по $2.50, за котрый самй платять тôлько 50 цнт. Зô спроваджованємъ всѣлякихъ майнерскихъ приpядôвъ дѣе ся та сама исторія.

Цѣны товарôвъ по компанічныхъ сторахъ, въ котрыхъ робôтники змушенй брати, суть такъ высокй, що робôтникъ навѣть при добрôй роботѣ не въ силѣ нѣчого ощадити. На лихо, суть робôтники ледви пôвъ часу занятй. Если-жь въ тыждни вдасть ся выробити чотыри, або пять днѣвъ, то вже велике щасте для робôтника.

Въ околицяхъ твердого вугля повнѣсенько робôтниковъ и сотки ихъ стоять по-пôдъ брехи чекаючи на роботу. Компаніи вугльокопнй умысно наспроваджали велику силу робôтника, щобъ тымъ способомъ могли цѣну знижати и зô страйкôвъ собѣ нѣчого не робити. По-при тôмъ держать ся вугльовй бароны давнои політики: лѣпше продати міліонъ бушлѣвъ по высокôй цѣнѣ, якъ два міліоны по низкôй цѣнѣ.

Штучна пôдвышка цѣны твердого вугля, споводовала тое, що теперь чимъ разъ менше есть попыту за твердымъ вугльомъ. Въ многихъ фабрикахъ, де недавно еще палили твердымъ вугльомъ, нынѣ уживають лишь мягкого вугля. Навѣть желѣзнй колеи, котрй перевозять тверде вугле и ихъ властителѣ належать до трусту, палять нынѣ мягкимъ вуглемъ, понеже оно таниe вôдъ твердого. По приватныхъ домахъ палять нынѣ въ великôй части газомъ и другими пальными матеріялами такъ, що попытъ за вугльомъ чимъ разъ зменшае ся.

Вмѣсто, щобъ компаніи знижили цѣну твердого вугля и тымъ способомъ мали бы больше замовлень, могли-бъ больше выкопувати и больше робôтниковъ затруднити — они стоять при своихъ цѣнахъ, замовлень не мають, не потребують выкопувати, робôтникамъ не дають заробляти.

Най-же теперь стане ясно робôтникамъ, длячого они не мають роботы, а якъ що выробляють, мусять компаніямъ вôддати.

Spectator.

Що думають австралійскй робôтники о нашôй конституціи.

Недавно тому повстала гадка получити всѣ кольоніи въ Австраліи въ одну цѣлôсть, котра бы мала носити назву австралійскои федераціи и мала мати конституцію дуже подôбну до нашои. Коли прійшло до загального голосованя надъ тою справою, то показало ся, що найважнѣйша кольонія New South Wales не згодила ся на тое.

Причиною того незгодженя ся, було не тое, щобы люде не хотѣли такого полученя кольоній — противно они всѣ того хочуть, але не хочуть предложенои конституціи. Соціялисты и робôтники (а ихъ въ New South Wales дуже много) кажуть, що понеже плянъ до тои конституціи дали лоеры, то и они мали бы зъ неѣ найбôльшу корысть, але не робучій народъ. Протестують они противъ тои конституціи также тому, що въ нѣй сказано, що войска можна ужити для усмиреня непорядку, а панове могли бы потôмъ тое выкористати на свôй способъ и посылати войско напротивъ страйкуючихъ робôтниковъ, якъ се дѣяло ся неразъ у насъ.

Треба знати, що Австральцѣ мають до теперь дуже добру, але и неограничену конституцію, завдяки котрой впровадили въ жите много добрыхъ порядкôвъ, якихъ у насъ нема, та ще здае ся довго прійде ся на нихъ чекати. Такъ, примѣромъ въ многихъ кольоніяхъ стейтъ дае роботу тымъ, що єѣ немають.

Въ New South Wales е запроваджєный постепенный податокъ вôдъ доходу. Стейтъ занимае ся желѣзницями, банками щадничими и асекураціею, въ наслѣдокъ чого грошѣ вложенй до банку, суть певнй, а за малу цѣну чоловѣкъ дôстане велику асекурацію.

Такъ само о робôтниковъ дбають тамъ добре. Въ Новой Зеляндіи примѣромъ, есть право, що жаденъ робôтникъ немае працювати довше якъ 8 годинъ денно, а если бы працювавъ довше, то за тое належить ся ему extra заплата. Если бы ему хотѣли заплатити, то стейтъ обôйме ся за нимъ и платню для него достане. Дѣтьми и женами, що працюють въ фабрикахъ, опѣкуесь стейтъ дуже; крōмѣ недѣлѣ мусять всѣ вôдпочивати еще одного дня въ тыждни, безъ взгляду на тое, где они-бъ не робили, въ шторѣ, офісѣ, а навѣть дома яко домова прислуга, е то такъ бы сказати примусове пôвденне свято. Дѣвчатамъ-робôтницямъ е остро заказано ѣсти полуденокъ въ фабрицѣ, а властитель, котрый бы позволивъ на то, есть остро караный.

Всѣ тй, а и другй порядки були-бъ неможливыми, если-бъ були Австральцѣ приняли нашу конституцію, котра лишае робôтника на ласку и не ласку того, що дае ему роботу и номагае богатшимъ. Длятого Австральцѣ голосували противъ, а теперь уложать собѣ другу конституцію, котра мусить бути доброю для робучого люду, бо инакше єѣ знову не прійму.

АМЕРИКА ПО ВОЙНѢ.

ЧОМУ ИШПАНІЯ ПУХНЕ?

Ишпанія очевидно упадае. Она упадала и передъ тымъ вже, закимъ зачала войну зъ Америкою. Дехто подае яко причину того безголове політичныхъ партій, иншй зôпсуте урядниковъ, а ще иншй абсолютизмъ минувшихъ вѣковъ. Е въ тôмъ всѣмъ щось правды, але головною причиною, пôсля того мнѣнія, пише Dr. Julio Bronta, е церковь, що грае мѣжъ ишпаньскимъ народомъ найважнѣйшу ролю. Церковь е въ Ишпаніи институціею державною! Слуги єѣ, вôдъ часу коли выгнали зъ Ишпаніи працьовитыхъ Маврôвъ, Морхскôвъ и жидôвъ, а пôдчасъ инквизиціи спалили всѣхъ некатоликôвъ мали и мають найбôльше значѣне, такъ, що навѣть лібералнй штатсмены не могли цѣлковито вôдъ ихъ вплыву увôльнитись. Заходить теперь пытане, якъ ишпаньска церковь ужила свою великаньску силу, щобы противдѣлати злу помѣжъ народомъ и пôднести его моральность и культуру. По овочахъ ихъ пôзнаєте ихъ: каже старе вырeчене. Якй-жь то овочѣ?

Подивѣмъ ся насамперeдъ на обставины внутръ самои церкви. Выхованй въ фанатичнôмъ догматизмѣ, котрый ограничае се по найбôльшôй части на выученю ся на память кôлькохъ формулъ — живуть ишпаньскй духовнй зъ малымъ вымкомъ въ бездоннôмъ невѣжествѣ. Кôлька легендъ, надъ котрыми хиба посмѣятись бы можна, становлять верхъ ихъ учености. Злобне переслѣдоване кождого, що думае троха инакше якъ они,

(Продовжене на другой сторонѣ).

ЗЪ ГАЛІФАКСЪ ДО ВИННИПЕГЪ.

—подавъ—

НЕСТОРЪ ДМИТРÔВЪ.

Величезна просторонь, — незмѣрнй простори, всего цѣлыхъ три добы ѣзды зъ верхомъ, всего 2180 миль англійскихъ. Народу вôсѣмъ сотокъ высѣло зъ корабля тай по трохъ годинахъ вôдпочинку саджають людей до вагонôвъ. Нѣмцѣвъ осôбно, Русинôвъ осôбно — Галичанъ осôбно, Буковинцѣвъ осôбно. Два великй потяги набитй народомъ. Вже рушили потяги въ далеку дорогу, бо ажь до Winnipeg.

На поблизькôй стаціи въ Truro, раненько около годины третой я всѣвъ до потягу, щобъ товаришити народови, ажь на мѣсце призначеня. Народъ христіянскій ще спавъ, змученый, споневѣряный народъ спавъ твердымъ сномъ на твердыхъ лавкахъ, колысаный, упоеный желѣзницею. Я примѣстивъ ся въ передѣлцѣ мѣжъ двома родинами и чекавъ-емь поки народъ не пôддвигне ся зъ глубокого сну. Мене тягло щось до сего народу, менѣ хотѣлось побачити ихъ рôднй менѣ лиця, заговорити до нихъ рôднымъ словомъ, привитати ихъ, розпытати за ихъ бѣду, нужду, порадити, розрадити ту зболѣлу душу, потѣшити ихъ по стратѣ ихъ рôднои землѣ, ихъ нещасливои вôтчины, котрои имъ вже до смерти не доведе ся бачити.

Та не довго спавъ спрацюваный мужикъ. Сонѣнко боже, що будило его вôдъ маленьку въ его убогôй хижѣ, въ его пустôй стодолѣ и наказовало спѣшити на ниву свою, чи чужу, те сонѣнко розбудило его въ вагонѣ и вôнъ позбиравъ свои худй кости, пôдвѣвъ ся, положивъ св. крестъ на голй груди и почавъ шептати молитву. Дѣти, а по при нихъ жѣнки еще спали. Я ввôйшовъ до вагону и привитавъ народъ христіянскимъ словомъ: „Слава Исусу Христу!" „Слава на вѣки" вôдозвалось кôлька мужиковъ, а на лицяхъ ихъ можь було вычитати радôсть, здивоване, тажь они руского слова, христіянского привитаня вже вôдъ кôлькохъ тыжднѣвъ не чули. Я пустивъ ся вздовжь вагонôвъ, а було ихъ ажь вôсѣмъ довжезныхъ, американскихъ вагонôвъ. Тотй вагоны, котрыми перевозять поселенцѣвъ, уряджєнй зовсѣмъ практычно и выгôдно. Лавки вздовжь вагонôвъ розкладають ся на нôчь и творять лôжко, такй самй лôжка суть и въ горѣ. Вôкна великй, густо поукладованй, въ горѣ вôконця, котрй служать до провѣтрюваня вагонôвъ. Выходки, умывальнѣ, а по декотрыхъ навѣть кухнѣ. Перше, що я подыбавъ въ вагонахъ, то була страшна задуха, невыносиме повѣтре. Нашъ народъ, особливо буковинскій не понимае, що се значить здоровый воздухъ, харнôсть, чистôсть. Вôнъ спавъ въ своей брудной, маленкій хатѣ, въ котрôй нѣколи вôкна не отворялись, спало ихъ осмеро и десятеро душъ тай ще въ додатку кôлька пацятъ въ кутѣ, або теля, не згадаючи вже курей, собакъ и котôвъ. Такъ его прадѣдъ, дѣдъ и батько мешкавъ такъ и вôнъ мусѣвъ мешкати, тожь и не дивно менѣ було, коли я ажь примусомъ зневоливъ людей вôкна поотвирати. Про чистоту въ выходкахъ и въ умывальняхъ нема що и говорити. Нашъ бѣдолашный мужикъ нѣколи не уживавъ тыхъ здобуткôвъ культурныхъ, тожь менѣ не дивно, але встыдно було, якъ служба колейова „ґадемовала" вычищуючи за нашимъ народомъ згаданй мѣсця. — За одну нôчь ѣзды, стали чистенькй вагоны справдѣшными кучами, барлогомъ безрогъ.

Рано коло 8 годины приѣхали мы на стацію St. John. Треба було постаратись для людей о снѣдане. Хлѣба и молока навезли Канадійцѣ подостаткомъ. Въ мить росхопивъ народъ поживу, а декотрй поволѣкли ся до мѣста за горѣвкою и тютюномъ, тай и лишились, бо потягъ стоявъ всего 15 минутъ. Якъ я вже згадавъ про горѣвку, то мушу на похвалу буковинского народу згадати и се, що они везли крôмъ всѣлякого рода потрѣбныхъ и зовсѣмъ не потрѣбныхъ знарядôвъ господарскихъ ще и барылки горѣвки, а се длятого, щобъ почастовати тою старо-краевою благодатію своихъ кумôвъ и кревныхъ, котрй вже давнѣйше осѣли въ Канадѣ и писали до нихъ листы, що все було бы добре, тôлько корчмы нема! А тй одяги нашй народнй, тй одяги! Тй одяги козацкй, гуцульскй, подôльскй и якй тамъ ще они суть. Тй одяги, тй вышитя, котрыми мы такъ величаемось, а навѣть булисьмо разъ попали въ дурійку вводити ихъ мѣжь интеллігенцію. Се бувъ часъ телячого восторгу народного. Та черезъ ту нашу спадщину, черезъ ту нашу святôсть народну нашъ народъ уходить въ Канадѣ за дикунôвъ азійскихъ, та черезъ тй одяги уважають нашъ народъ расою, далеко горшою, якъ раса индіяиска. Та черезъ тй одяги вôдвертають ся люде вôдъ насъ зъ обрыдженемъ и утѣкають зъ далека, якъ покаже ся на улици нашъ чоловѣкъ въ полотнянцѣ, въ сердаку, або кожусѣ. За кôлька ринскихъ, драптивый свѣтовый одягъ покрывае на чоловѣцѣ его бѣдноту и дурноту. Правда, покрывае его лишь зъ верха, але не выставляе его на смѣхъ и погорду у культурныхъ народôвъ.

А вже-жь таки наша женщина, не можлива въ свѣтѣ, въ еи убраню. Завôй бѣлый, грубый на головѣ, звычайно брудный, сорочка зъ не можливо широкими рукавами, груди розхрѣстанй, видно тѣло, вмѣсто спôдницѣ двѣ кольоровй полки, котрй навѣть до кôстокъ не сягають, ноги босй, бруднй, ось се женщина, на котру зъ обрыдженемъ споглядають американскй ladies. Она иногдѣ зъ лиця и гарна, особливо нашй гôрскй молодицѣ и дѣвчата, она може навѣть взôрцева жѣнка, добра мати, запобѣглива газдыня, але еи ноша не можлива въ свѣтѣ культурнôмъ — азіятицка. Застерѣгаю ся проти того, мовь бы я тымъ хотѣвъ образити нашй народнй, прадѣднй спадщины(?), мовь бы я хотѣвъ винувати народъ, нѣ — я ґеґиструю лишь факта, я хочу лишь выказати, що такого нашого народа, якій вôнъ живе въ Галичинѣ и Буковинѣ зъ его одягами, зъ его звычаями и обычаями, годѣ нынѣ еще въ свѣтъ пускати. Найперша культурна школа народна, якъ разъ справедливо выразивъ ся В. Нагôрный, повинна починатись вôдъ науки, якъ брати въ руки нôжъ и виделецъ, а кôнчитись, додамъ вôдъ себе, на науцѣ, якъ можна запобѣчи тому, щобъ нôсъ не бувъ засмарканый и щобъ вôдходу носового не уживати на смароване холявъ, або навѣть ногавицъ, або ще гôрше, щобъ не захляповати нимъ другихъ спокôйныхъ людей.

Пôвтора добы ѣзды и мы вже въ головнôмъ мѣстѣ Канады, въ Оттавѣ. Монтреалъ обѣхались-

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

всякими дозволеными и недозволеными средствами и найострѣйше гнетене найменшого порушеня нынѣшного духа часу — ось задачѣ ихъ житя. Если бы по ихъ волѣ могло ити, то они привернули бы инквизицію таки нынѣ; прецѣнь и такъ заледво 70 лѣтъ минуло вôдъ часу, коли въ Ишпаніи послѣдный еретикъ (народный учитель) публично зôставъ страченый. Рука въ руку зъ тымъ всѣмъ иде вмовлюване въ народъ найрôжнѣйшихъ „чудôвъ“, котрй становлять потôмъ жерело доходôвъ для дотычныхъ парохій, а взглядно ихъ парохôвъ. Той фанатизмъ однакъ, зовсѣмъ не перешкаджае имъ провадити зовсѣмъ „свобôдне“ житє. Многй жіють въ дикôмъ супружествѣ (на вѣру) зъ молодыми, хорошими господынями, а дѣти ихъ бувають вôддаванй звычайно або до домôвъ выховавчихъ, або жіють на плебаніяхъ пôдъ назвою „сестрѣнокъ и братанкôвъ.“ Иншй нищать супокôй родинъ або запріязняють ся зъ богатыми вдовами, або попадають въ розличнй иншй блуды. Нема майже такого дня, щобы въ котрôй небудь зъ ліберальныхъ газетъ не була описана шкандальна историія зъ житя духовныхъ зъ докладнымъ означенемъ имени, часу и мѣсяця; не трафило ся однакъ, о скôлько знае, щобы котра зъ газетъ тыхъ зôстала укарана, а бодай оскаржена за очернене. Число морально жіючихъ священникôвъ е въ кождôмъ разѣ дуже мале. Що они не жалують собѣ въ ѣдженю и питю, то такожъ розумѣе ся. Для нихъ мусить бути всегда що найлѣпше, а пôдчасъ коли бѣднй костенѣють вôдъ недостатку, то они уплывають въ роскошахъ. Щобы авансувати, старають ся они приобрѣсти собѣ прихильнôсть деякихъ властей всѣлякими способами. Еще недавно чувъ я якъ оденъ деканъ говоривъ, що не бувъ бы епископомъ, понеже немае достаточнои сумы грошей. Завистъ и нежичливôсть пануе помѣжъ ними самыми. Звѣстна всѣмъ е рѣчь, що недавно тому епископъ въ Мадритѣ зôставъ замордованый черезъ священника, а Изабелю такожъ священникъ хотѣвъ замордувати. Зъ службами божими роблять правдивый гандель, то знижають, то пôдносять ихъ цѣну; въ наслѣдокъ чого въ мадритскôй діецезіи заказано теперь тоту функцію на другихъ переносити.

Що такій примѣръ духовеньства мусить дѣлати мовь отруя на житє цѣлого народу — се рѣчь зовсѣмъ ясна. Длятого также кôлько разôвъ совѣсть народна пробуджовалась сильнѣйше, вся злôсть и ненависть масъ оберталась въ першôй лініи противъ духовеньству яко головнôй причинѣ всего зла. Нѣгде може на свѣтѣ не говорить ся въ чотыри очи зъ такою погордою о священникахъ, якъ власно въ Ишпаніи. Однои тôлько рѣчи они боять ся, а то проникненя новожитного духа часу, помѣжъ народомъ, а понеже сподѣють ся, що сей ихъ найбôльшій непрiятель прійде посредствомъ школы, то противъ школы звертають они всю свою дѣяльнôсть.

Люде чужихъ краѣвъ дивують ся неразъ, читаючи про се, якъ-то въ Ишпаніи бôльша половина людей не знае читати анѣ писати, що бôльша часть громадъ не платить учителямъ, та що тй послѣднй жіють въ такôй нуждѣ, що неразъ мусять по улицяхъ о милостыню просити. Дехто посуджуе тогды о причину злого власти, державу и т. д., не догадуючись, що звычайно остатною причиною того всего есть мѣсцевый духовникъ. „Глупота есть матерію побожности“ сказавъ Григорій І. и ишпаньска церковь засады тои тримаесь. На пересадне украшене церковь, дорогй образы святыхъ, процессіи (при чôмъ на саме свѣтло идуть міліоны) битвы зъ быками, якй уряджують на кожде бôльше свято и т. д. всегда найдуть ся грошѣ въ мѣсцевôй касѣ, але на народну школу нѣ, если учитель вмѣсто бути орудіемъ священника стараесь, щобы дѣти були троха мудрѣйшй, якъ церковь се за добре уважае. Що справа ся веде ся систематично видно зъ того, що навѣть въ высшихъ школахъ и университетахъ всякій самостôйный рухъ умысловый бувае старанно придушуваный.

Ба, если-бъ то тôлько священники самй вели сю борбу противъ нынѣшному поступови, але-жъ бо они мають до помочи цѣле войско, монахôвъ и монахинѣ. Навѣть за часôвъ Фердинанда VII. не було тôлько монастырôвъ що теперь, а треба знати, що число ихъ все ще взрастае и росте ихъ значѣне. Подобно родинамъ пасожитнымъ высысають они край. И потому дивують ся чужинцѣ, що звиджують Ишпанію, а видять рѣчи тôлько поверха, що подыбують такъ велике число жебракôвъ, хотяй вже Наполеонъ І. сказавъ, що „Ишпанія есть краемъ монахôвъ и жебракôвъ.“ Дивують ся такожъ люде, що помѣжъ тымъ збѣднѣлымъ и все ще бѣднѣючимъ народомъ бушують анархисты! Се зовсѣмъ не простый припадокъ, що власно въ краю где найбôльше монастырôвъ, такожъ найбôльше е анархистôвъ, що своими перечаючими дѣлами наводять страхъ на всѣхъ. Монахи такожъ, через свôй безмысленный способъ вызыску на Филипинахъ допровадили Ишпанію до еѣ нынѣшного тяжкого положеня. Зъ того всего видно, що Ишпанія есть жертвою свои державнои церкви. Якъ довго новожитнй елементы культуры не поконають того за чимъ стоить церковь, такъ довго край буде тратити силы що разъ дальше, а зъ того наконець можна сподѣвати ся якъ найгôршихъ наслѣдкôвъ. На тое есть тôлько оденъ ратунокъ, а то безусловне вôддѣлене державы вôдъ церкви и цѣлковита независимôсть школы вôдъ теперѣшного духовного панованя.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Замахъ на австрійску конституцію.

Звѣстно вже нашимъ читателямъ про тй національнй борбы въ Австріи, котрй довели до того, що вôдрочено парляментъ, а тымчасомъ президентъ міністрôвъ гр. Тунъ мавъ полагодити тй непорозумѣня и зробити вѣденьскій парляментъ спосôбнымъ до хосенной роботы. Тôлько-жъ въ тôмъ бѣда, що заходы въ цѣли полагодженя розличныхъ народностей, замешкаючихъ Австрію, не основують ся на наданю рôвноправности всѣмъ народностямъ, але полягають на пôвъ средствахъ, котрй стали-бъ хосенными або однôй народности на некористь другои, а вже певно вышли-бъ на хосенъ можныхъ.

Щобъ выйти зъ того труд ного положеня загадали реакційнй елементы то-бъ то тй, що не бажають добра людови, розвязати раду державну, а опосля выбирати до неи послôвъ, не якъ доси, але краевй соймы мають выбирати зъ помѣжь себе делегатôвъ, котрй становити будуть державну раду. Если бы такъ сталось — а на те заносить ся, бо тй грубй рыбы заодно зъ цѣсаремъ нараджують ся — то примѣромъ насъ Русинôвъ кинули бы на ласку и неласку галицкои шляхты, котра бы ажъ тогдѣ дала собѣ духа.

Однакъ такій замахъ и на ту скупу австрійску конституцію выкличе немалый протестъ и зô стороны Нѣмцѣвъ и коли тй меншости доведуть до крайности своими пажерливыми розпоряджѣнями, то най можнй тремтять и не грають ся зъ огнемъ, бо вôнъ може занятись полумѣнемъ, котрый розлютить ся по цѣлôй Австріи, поллесь кровь гнобителѣвъ, а тогдѣ радити вже буде за пôзно.

Ждѣмъ ще якихъ два мѣсяцѣ, а побачимо, що они отй панки выгадають мудрого въ тôй сорокатôй Австріи!

НОВИНКИ.

По войнѣ.

Коли президентъ Сполуч. Державъ пôдписавъ зъ Ишпаніею мирову угоду, сейчасъ повѣдомивъ усѣхъ комендантôвъ своихъ войскъ, щобъ заперестали воювати. Та вѣсть сеся прійшла на Филипины до Дуйого якъ разъ тогдѣ, коли той бомбардованемъ Манілѣ зневоливъ Ишпанцѣвъ здати се мѣсто въ руки Американцѣвъ. Всѣ войска зъ великимъ одушевленемъ приняли вѣсть про заключене спокою.

Американьскй войска тй, що добували мѣсто Сантіяго на Кубѣ вже вывезли майже зъ того острова, бо дальшій ихъ тамъ побутъ могла знищити жовта пропасниця. Лишилось лишь кôлька вôддѣлôвъ муринôвъ для удержаня порядку, котрй не занепадають выжь згаданою недугою.

Ишпаньскихъ полонникôвъ пôсля угоды высылають чимъ скорше до Ишпаніи и здаесь въ тôмъ мѣсяци вже всѣ будуть на рôднôй земли.

Дня 20. с. м. цѣла фльота Самсона, що розбила ишпаньску фльоту Серверы, вплынула рѣкою Гудзонъ до Ню Йорку, де передъ статуею генерала Гранта выстрѣлила 21 разôвъ въ честь Сполученыхъ Державъ. День той оголошено за свято вôльне вôдъ роботы и тому тысячки народа залягло береги, щобъ повитати побѣдоносну фльоту, котра пôднесла Спол. Державы до такои славы. Майоръ мѣста Ню Йорку удавъ ся на адмиральскій корабель, щобъ въ имени населеня Ню Йорку подякувати всѣмъ морякамъ за ихъ хоробрôсть.

По жовнѣрски.

Канонѣръ, Йосифъ Мурей, вôдъ 7 регіменту артилеріи поѣхавъ за урльопомъ зъ другими товаришами до Coney Island. Назадъ повертавъ вôнъ самъ до Ню Йорку и вступивъ собѣ на шклянчину до готелю на 34 улици. Цивилѣсты, що попивали собѣ въ тôмъ салонѣ, якъ побачили на шапцѣ № 7, почали кепковати собѣ зъ марсового сына, думаючи, що вôнъ зъ 7 регіменту инфантеріи, а звѣсно, що той регіментъ не дуже хоробро списавъ ся. Розлюченый канонѣръ почавъ смаровати одного по другôмъ — вчинивъ ся страшный крикъ и на те прибѣгъ полісменъ. Всѣ цивѣлѣ лежали вже на земли, а бартендеръ прикочнувъ за барою. Канонѣръ побачивши передъ собою полісмена, хотѣвъ и его выбити и тымъ способомъ свою роботу покôнчити. По тяжкôй и мозольнôй праци вдало ся вкôнци полісменови арештовати жовнѣра. На другій день, судъ узнаючи великй заслуги хороброго такъ пôдчасъ вôйны, якъ и въ часѣ спокою вояка, а найважнѣйше, що бѣдачиско такъ бувъ собѣ пôдпивъ, що ще и на другій день не вытверезивъ ся — пуставъ его на волю.

Поляки жидоватѣють.

Въ старôмъ краю Поляки побольшали свою народнôсть жидами, называючи ихъ братами — Поляками Мойсеевого вѣроисповѣданя. А такъ були польскимъ панкамъ злюбили ся тй братя, що волѣли бачити сто жидôвъ якъ одного Русина. — Ту въ Америцѣ дѣесь якось противно, бо не жиды полячіють, а декотрй зъ Полякôвъ жидоватѣють. Ось що пише про те одна зъ польскихъ часописей:

„Сдудуесь неоденъ зъ читателѣвъ, коли дознаесь, що въ Новôмъ Йорку есть чимало Полякôвъ, котрй не пôдлягають такъ американьскимъ вплывамъ, якъ жидôвскимъ. Знайдемо ту сотки Полякôвъ и Литовцѣвъ, котрй зовсѣмъ не лучать ся зъ своими одноплеменниками, а мешкаючи въ жидôвскихъ дѣльницяхъ, тратять народного духа, прiймають обычаѣ и жидôвску мову, а деколи и религію. Недоувѣреня, але правдиве. Частина польско-литовскои кольоніи въ Новôмъ Йорку, по просту жидоватѣе. Есть се фактъ, котрого заперечити не можна. Если загляне мо до жидôвскои дѣльницѣ и вступимо до кравецкихъ робôтень, сдудуе насъ значный процентъ працюючихъ тамъ Полякôвъ и Литовцѣвъ, а ще бôльше спосôбъ ихъ житя, якій ведуть тй робôтники. Працюючи у жидôвъ, помѣжь жидôвскими спôвробôтниками, середъ жидôвского окруженя — люде тй переймають жидôвскій говôръ и жидôвскй обычаѣ. Робôтникъ, що працюе кôлька рокôвъ у жида, учить ся говорити по жидôвски, думати и чути по жидôвски, привыкае до свого товариства, не шукае иншого и часто, вженивши ся зъ жидôвкою, стае самъ жидомъ. Майже всѣ Поляки и Литовцѣ, що працюють у жидôвъ, святкують жидôвскй свята, шабасують суботы, а працюючи натомѣсть въ недѣлѣ. Чимало зъ нихъ мешкае у жидôвъ и се есть причиною, що декотрй переходять навѣть на жидôвску вѣру. — А треба ту запримѣтити, що жиды зовсѣмъ ихъ до того не приневолюють — они такъ самй зъ себе, зневоленй житевыми вôдносинами.“

мо полемъ, на станцію до мѣста нашихъ людей не пускають. Въ Оттавѣ стоявъ потягъ близько годину, народъ куповавъ хлѣбъ, молоко и другй снѣди. Яка суматоха при такôмъ купнѣ, легко собѣ представити, если возьме ся на увагу, що сотки людей потребують ѣсти, що тй люде не умѣють розпôзнавати канадійскихъ грошей и що перекупнѣ хотѣли бы, якъ найбôльше заробити.

Потягъ рушивъ и мы въ дорозѣ до Winnipeg. Двѣ добы ѣзды, всяке може вчинитись мѣжь сотками крещеного народу. Вродилось по дорозѣ не богато, тôлько трое дѣточокъ, котрй я таки заразъ покрестивъ, не справляли въ вагонѣ крестинъ, обôйшло ся безъ забавы. Та крôмъ радости и безъ смутку не обôйшло ся.

Старый батько, не такъ вѣкомъ, якъ бѣдою старый, провадивъ свои дѣти на нову землю, на нову долю тай не довелось ему побачити тои новои землѣ, умеръ по дорозѣ. Сумный похоронъ вôдправилисьмо въ Ft. William. Полягли спрацюванй кости мѣжъ чужими не своими людьми.

Двѣ добы ѣзды, богато вôльного часу, переговорило ся, перебалакало ся и про старый край, про стару нужду — тай про новый край, про нову нужду.

Зъ тои всеи бесѣды я довѣдавъ ся, що частина нашихъ людей йде до Канады зъ матеріяльнои нужды, часть зъ політичнои нужды, а часть зъ дурного розуму.

Тй люде, котрыхъ недостатокъ хлѣба, бракъ землѣ, неможливй здирства гонять до Канады, если они приносять зъ собою грôшь, бодай $200 на родину, они мають будучнôсть въ Канадѣ, бо такй люде зъ желѣзною вытревалостію поборять першй трудности, возьмуть ся сильно до працѣ, а той кровавый остатокъ свои батькôвщины, тыхъ кôлька сотокъ дол. пошанують. Люде заможнѣйшй, часто старшина громадска, члены рады повѣтовои, мученики за політичнй права, часто заводять ся въ своихъ надѣяхъ и тратять грошѣ, часто навѣть поважнй сумы. Они починають газдôвства на бôльшу скалю — будують порядній, коштовнй хаты, купують першого року машины, а се дуже не практычно. Лучить ся часомъ пожаръ прерійный — знищить все, и чоловѣкъ дѣдъ, остатный дѣдъ. Зъ малымъ зачинати, грошѣ на процентъ до банку — а зачинай зъ 300 дол.

Тй знову, що йдуть зъ дурного розуму, безъ зломаного цента, звабленй листами агентôвъ, або приманками своихъ кревныхъ и знакомыхъ въ Канадѣ, то канадійскй дѣды, котрй страшенно шкодять другимъ нашимъ людямъ, наносять ганьбу націи, знижають цлатню робôтникамъ и т. д.

Зовсѣмъ невôдповѣдный елементъ для Канады, то въ переважнôй части всѣ Буковинцѣ, народъ страшно темный, бутный, и упертый зô своими дикими норовами, дяки, писарѣ чи то панскй, чи громадскй економы, дворскй посѣпаки, дрôбненькй ремѣсники — и другй людењкове галицкого раю, котрй и тяжкои роботы не робили и тяжко не ѣли, але за те тяжко умѣють языкомъ молоти. Они всьо знають, до чиста всьо, якъ тôлько вступлять ногою на канадійску землю и страшно деморалізують народъ. Тотй письменнй люде суть звычайно помôчники портовыхъ агентôвъ въ Гамбургу и они помагають тымъ агентамъ послѣдну шкôру дерти зъ нашого хлѣбороба.

Ще и те мушу згадати, що нашй отцѣ духовнй въ Галичинѣ непотрѣбно силують людей выбирати метрики за добрй грошѣ, а тыхъ метрикъ имъ въ Канадѣ зовсѣмъ не потрѣбно. Здае ся менѣ, для полученя пашпорту выстарчае вытягъ метрикальный, а то якъ чоловѣкъ мае численну родину, заплатить и 15 зр. за метрики разомъ зô стемплями. Про злодѣйства, якй дѣють ся по урядахъ при выдачѣ пашпортôвъ вже и не згадую, бо о тôмъ треба бы осôбну брошуру писати.

Про такй и рôжнй другй рѣчи розмовляли мы по дорозѣ, ажъ приѣхалисьмо до Winnipeg.

Три такихъ транспортôвъ перевѣзъ я зъ Halifax, або зъ Montreal до Winnipeg — разомъ понадъ 2 тысячки народу. На пôдставѣ того, що я довѣдавъ ся вôдъ людей и на пôдставѣ того самого досвѣду, подаю для охотникôвъ до Канады зъ Галичины и Буковины слѣдуючй вказôвки:

1) Най нѣхто не выбирае ся до Канады, если може жити на рôднôй земли, бо такои землѣ, якъ въ Галичинѣ, або на Буковинѣ, на свѣтѣ другои не можна знайти.

2) Най нѣхто не вѣрить листамъ агентôвъ, анѣ навѣть листамъ своихъ знакомыхъ, що давнѣйше осѣли въ Канадѣ, бо тй листы звычайно не згôднй зъ правдою — найчастѣйше представляють вôдносины въ рожевôмъ свѣтлѣ. Цѣла правда про Канаду коротко така. Якъ хто може привести на мѣсце — до Winnipeg — бодай $200, троха розуму, здоровй руки и охоту до працѣ, може зъ часомъ на 113 моргахъ чогось доробитись. Нѣчого бôльше, тôлько 113 моргôвъ поля, не дôстане и за той грунтъ мусить заплатити $10 (25 зр).

3) Якъ вже конечно збере кого охота ѣхати до Канады най не продае грунту жидамъ, тôлько своимъ людямъ-Русинамъ. Най наша рôдна земля не переходить въ чужй руки, нѣ въ руки жидôвъ, нѣ въ руки мазурôвъ.

4) Зъ дому треба брати найпотрѣбнѣйшй рѣчи: одѣжь, билизну, постѣль, але жадныхъ знарядôвъ господарскихъ, бо они ту нездалй, а перевôзъ солоно коштуе. (Я знаю случай, що оденъ чоловѣкъ ажъ до Гамбурга привѣзъ пару коней).

5) Зъ дому выѣзджати на 4 дни передъ выѣздомъ корабля, щобъ не валяти ся по Гамбургу и не платити солоно за нôчлѣги. Агента я не дораджую жадного, бо они всѣ однаковй; кождый хтѣвъ бы заробити, якъ найбôльше. Шифкарта сего року коштуе 112 зр. значить: зъ Гамбурга ажъ до Winnipeg. Дальше якъ до Winnipeg не можь шифкарты купити, бо дальше не мають права агенты продавати. Якъ вамъ скажуть агенты, що можете дôстати шифкарту до Dauphin, або до Yorkton, то скажѣть имъ, що то неправда. Зъ Winnipeg до Dauphin коштуе білетъ на одну дорослу особу $1.20, до Sifton $1.40. Зъ Winnipeg до Yorkton коштуе білетъ на одну особу $2.70. До Edmonton и до Duck Lake перевозила до сего року компанія за дармо. Якъ дальше буде не знаю.

6) Треба выѣзджати зъ дому въ убраняхъ панскихъ. Не богато то коштуе. За кôлька ринскихъ дôстанете панске убране. Свои убраня поховайте до пакункôвъ, они на фармѣ дуже здадуть ся. Жадныхъ свѣдоцтвъ, анѣ метрикъ вамъ не потрѣбно, крôмъ паса вôдъ старосты, безъ котрого можуть завернути еще у Львовѣ.

Кардиналъ СИЛЬВЕСТЕРЪ СЕМБРАТОВИЧЬ,

митрополитъ галицкій, архієпископъ львôвскій, докторъ св. Богословія и пр.

упокоивъ ся у Львовѣ въ Галичинѣ, по довгôй и тяжкôй недузѣ (на недугъ рака) дня 4. серпня о 3. год. 50 минутъ по полудни.

Д-ръ Сильвестеръ Сембратовичь родивъ ся 3. вересня 1836 р. въ Доииници, ясельского повѣта въ Галичинѣ, де его отець бувъ парохомъ. Часть гимназіяльныхъ школъ покôнчивъ у Львовѣ и Вѣдни, а решта въ Римѣ въ колегіи св. Атаназія зъ вôдзначенемъ. Въ р. 1860 высвяченый въ пресвитеры повернувъ до Галичины, бувъ префектомъ рускои духовнои семинаріи, катихетомъ, а въ р. 1869 ставъ дѣйснымъ професоромъ догматики на львôвскôмъ університетѣ. Въ р. 1879 ставъ суфраганомъ, а въ р. 1885 папа Левъ XIII. именувавъ его митрополитомъ галицкимъ и архієпископомъ львôвскимъ. Помѣжъ иншими почестями, якй стрѣнули покôйного, одержавъ вôнъ въ р. 1895 найбôльшу гôдность: кардинала.

Покôйный кардиналъ С. Сембратовичь, хочь въ політичнôмъ житю, пôдъ напоромъ рôжныхъ обставинъ, иногдѣ мыливъ ся — вызначавъ ся честнотами яко чоловѣкъ, яко священникъ и яко Русинъ. Бувъ вôнъ звѣстный зъ незвычайно доброго серця, щирости и ввѣчливости, а вже для насъ Американскихъ Русинôвъ гр. кат. обряду зробивъ немалу прислугу, выдаючи розпорядженє, щобъ рускй церквы не записувати на айрискихъ епископôвъ лишь на громаду.

Величавй похороны вôдбулися дня 8. серпня при великôмъ здвизѣ народа — тѣло похоронено пôдъ церквою св. Юрія.

Мѣетокъ якій лишивъ ся по покôйнôмъ призначеный сестрѣ его и иншимъ, а 30.000 призначивъ на рускй бурсы въ краю.

Вѣчная Єму память!

Кошта военнй.

Хотяй война зъ Испаніею тревала тôлько 114 днѣвъ, кошта военнй выносять поважну суму 150 міліонôвъ долярôвъ, зъ того 98 міліонôвъ выплачено готôвкою зô скарбу державного. Въ слѣдучихъ мѣсяцяхъ выплачено такй сумы: марець, армія \$600.000, маринарка \$2,400.000; цвѣтень, армія \$1,200.000, маринарка \$9.800.000; май, армія \$12,000.000, маринарка \$7,000.000; червень, армія \$16,500.000, маринарка \$6,500.000; липень, армія \$29,000.000, маринарка \$5,500.000; серпень до 13., армія \$5,500.000, маринарка \$1,500.000. Конгресъ ухваливъ на кошта военнй до 1. сѣчня 1899 загальну суму 360 міліонôвъ долярôвъ.

Папа дуже хорый.

Из-за теперѣшного горяча въ Римѣ захорѣвъ старець папа небезпечно. Франція, Нѣмеччина и Австрія наказали своимъ посламъ не выдаляти ся зъ Риму, щобъ въ случаю выбору нового папы могли тй державы кинути свои голосы.

„Бізнесъ"

Въ Филядельфіи завязалась вже спôлка, котра розпочне гандель грунтами въ околици Сантіяго на Кубѣ. Американцѣ цѣкавый народъ — они перенюхають скрôзь усѣ забранй краѣ и зъужиткують найменчу рѣчь въ гандлю.

— Western Union Telegraph Co. мала минувшого року чистого зарôбку 5.732.203 долярôвъ.

7) Грошѣ мѣняйте, або въ Гамбургу, або ажь въ Winnipeg, тôлько не въ Halifax. Найменче мають вамъ дати 39 амер. центôвъ, за 100 крейцарôвъ австріяцкихъ.

8) По дорозѣ зъ Halifax до Winnipeg заховуйте ся по людски, щобъ люде зъ васъ не смѣяли ся.

9) Якъ приѣдете до Winnipeg, не слухайте тыхъ дѣдоводôвъ, що жидамъ дрова рубають, але йдѣть всейчасъ на кольонію, де вамъ урядъ вкаже, крôмъ хлѣба и другихъ живностій, не купуйте нѣчого бôльше въ Winnipeg, бо васъ жиды зôдруть зô шкôры. На кольоніяхъ купуйте все, що вамъ буде потрѣбно. Добрй волы коштують \$80, вôзъ \$70, плугъ \$20, корова \$30, кухня \$16, мѣшокъ доброи муки \$1.00 отъ и все, що на початокъ на фармѣ треба мати.

10) Якъ я вже сказавъ повысше, не зачинайте вôдъ разу газдôвства, тй що маете богато грошей, на широку руку — поставте хату яку будь, купѣть корову для дѣтей, а самй йдѣть на зарôбки. Най нѣхто не встыдае ся заробляти — въ Канадѣ кождый заробляе — а якъ тымъ способомъ доробите ся хлѣба, то колись у себе дасте другимъ заробити.

Всюда жидôвъ оминайте!

Моя адреса:

Rev. Nestor Dmytrow,
35 Johnson Str.
BUFFALO, N. Y.
U. S. A.

Знову новый примѣръ рускои байдужности.

Кôлько то мы вже написали ся, накликуючи нашихъ людей забеспечувати себе на случай смерти, та слова нашй не у всѣхъ знайшли послухъ. Есть ще чимало такихъ, котрй волѣють выкинути що мѣсяця 50 цнт. на смѣте нѣжь вписати ся до „Р. Н. „Союза", а ще въ додатку такй мудрагелѣ насмѣвають ся зъ тыхъ, що належать до тои организаціи. Та все оно частѣйше буває, що смерть заскочує тыхъ, котрй не належать до жадної организаціи. — А ось знову новый случай. Йосифъ Крулевскій, рускій робôтникъ зъ Мт. Кармель, працювавъ пôдъ землею при вуглю. Дня 18. с. м. выйшовъ здоровъ зъ хаты до роботы та нещасте хотѣло, що при стрѣляню, упавъ на него камѣнь и забивъ его на мѣсци. Небôжчикъ походивъ зъ села Ростокъ Великихъ, повѣта Новый Санчь, полишивъ въ краю жену, але не належавъ анѣ до братства анѣ до „Р. Н. Союза."

Хто установляє цѣны пшеницѣ.

Що цѣнъ пшеницѣ не установляє самъ властитель т. е. фармеръ, показує слѣдуюча табеля, котра показує цѣны пшеницѣ вôдъ липня 1897 р. до липня с.р.

31. July 1897	—	75½	cnt:
1. Sept. „	—	93⅞	„
1. Octob. „	—	88⅞	„
1. Nov. „	—	96¼	„
1. Dec. „	—	96¼	„
31. „ „	—	95¼	„
1. Feb. 1898	—	100	„
1. March „	—	105½	„
1. April „	—	103½	„
1. May „	—	120¼	„
1. June „	—	108	„
1. July „	—	80	„

Зъ тои табельки видко, що цѣна пшеницѣ есть низша въ тыхъ порахъ року, коли фармеръ — переважно молодый и середный фармеръ — продає, бо задля конечности и потребъ не може ждати на лучшй часы, а высша, коли фармеръ немає вже ничь до продажи. Отже цѣну установляють пшеничнй шпекулянты и пакують грошѣ до кишень.

— Дня 21. с. м. вôдбувъ ся рôчный мітингъ братства св. Ап. Петра и Павла въ Мт. Кармель, Па. въ цѣли выбору нового выдѣлу, до котрого увôйшли: Павло Маринякъ, предсѣдатель; Ст. Пятниця (стар.). мѣстопредсѣд.; Иванъ Дзятко, секретарь; М. Пачута, заступ. секретаря; Іосифъ Корудзъ, касіерь; Иванъ Великданъ, дозорця касы; Ив. Стефанъ, капитанъ; Иванъ Крачуновскій, хорунжій; Гр. Баличикъ, дозорця хорыхъ; Мих. Дзятко, посланець; Мат. Руснакъ, дверникъ.

— Звертаємо увагу нашихъ читателѣвъ на оголошене аптикаря С. М. Спришинского въ Buffalo, N. Y. и поручаємо его лѣкарства всѣмъ людямъ, котрымъ дороге ихъ здоровле.

ГДЕ ЄСТЬ?

Де есть Василь Юзвишинъ, що походить зъ села Чехи, брôдского повѣта въ Галичинѣ? Если-бъ вôнъ самъ перечитавъ тоє або хтось зъ его знакомыхъ знавъ, де вôнъ знаходить ся, най напише менѣ пôдъ адресою:

V. Cherniak,
SKAGJAY, ALASKA, U. S. A.

СМѢШНЕ

ПАРА ВОЛÔВЪ.

Мужикъ оденъ зъ другимъ заложивъ ся и каже оденъ, що буде зъ паномъ обѣдати.

— Ну добре, якъ пообѣдаешь, то я тобѣ пару волôвъ дамъ.

Приходить до пана, вклонивъ ся низенько:

— Пане, я ще нѣкому про те не казавъ, але до пана прійшовъ пытати: щобъ коштувавъ отакій шматокъ золота?

И показавъ ему на руку. Панъ зрадѣвъ, думає: „ото щасте, треба его пригостити добре, то не мине те золото моихъ рукъ." И крикнувъ, щобъ ему принесли горѣвки, напоѣвъ его, дають обѣдати, той сѣдає и обѣдає зъ паномъ; панъ ажь горить, хотѣвъ бы дознати ся, де той шматокъ золота. Отъ и пытає:

— Ну, де-жь твое золото? що якъ бы его принести?

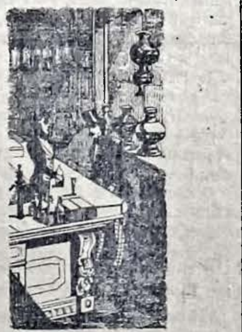
— Та що-жь пане, въ мене нема, я пытаю, щобъ вôнъ вартъ, якъ бы его мати?

— Ото дурень!

— Я не дурень, пане, коли тымъ способомъ выгравъ пару волôвъ.

И розказавъ ему, що то за штука и взявъ зъ свого товариша пару волôвъ.

НАСЕЛЕНЄ БРАЗИЛІИ.

Бразилія, се крапна ще навпôвъ дика, лежить въ полудневôй Америцѣ. Вôдкрывъ еѣ славный португальскій морякъ именемъ Кабраль, котрого вѣтры загнали до тои незнанои землѣ въ р. 1500.

Коли цѣла залога вразъ зъ своимъ провôдникомъ высѣла на берегъ, побачили они тамъ дерево червонои мовь гранъ барвы, що по португальски зве ся „браза“ и звôдти походить назва Бразилія.

Тому, що въ послѣдныхъ рокахъ тысячѣ нашого руского народа поплынуло до тои горячои краины шукати раю, тожь не вôдъ рѣчи буде дôзнати ся, якихъ сусѣдôвъ мають нашѣ люде.

Давнѣйше, закимъ ще Европейцѣ прибули до Бразиліи, мешкали тамъ И н д і я н е, котрыхъ звуть червоноскôрыми, бо барва ихъ шкôры червона, а радше подôбна до барвы мѣди.

Зъ разу поводились они спокôйно супротивъ чужинцѣвъ зъ Европы, та насильства, рабунки и шибеницѣ, на котрыхъ вѣшали Индіянъ довели до того, що тѣ стали ворогами Европейцѣвъ, а декотрѣ по нынѣшный день не хотять мати зъ ними нѣчо до дѣла, утѣкають въ глубину краю, въ лѣсы, де лекше можуть укрыти ся.

Индіяне въ Бразиліи дѣлять ся на двѣ великѣ части: зовсѣмъ вôльныхъ або независимыхъ и зависимыхъ. Тѣ послѣднѣ лишились вôдъ зверхностіи Европейцѣвъ, якъ колишнѣ невôльники, або, принявши христіяньскую религію, зжили ся трохи зъ Европейцями и полишились у нихъ на службѣ. Вôльныхъ есть о много больше и про нихъ поговоримо напередъ.

Независимѣ, бразилійскѣ Индіяне дѣлять ся на богато племенъ. Найдикшѣ зъ нихъ такъ званѣ Ботокуды. Суть то мешканцѣ лѣсôвъ, котрѣ суть для нихъ усѣмъ. Понеже въ Бразиліи нема зимы, а сонце все грѣе дуже сильно, тожь одягъ стаєсь для Индіянина непотрѣбный; ходять они майже наго або вкрывають свою наготу перепаскою на бедрахъ; а щобъ охоронитись вôдъ вогкости, котрои въ тôмъ краю чимало, смарують шкôру товщомъ ягуара або якои иншои дикои звѣрины.

Одинокимъ одягомъ тамошныхъ женщинъ, се фартухъ, деколи дуже гарно сплетеный зъ нитокъ, котрѣ крутять зъ лыка.

Однакъ помимо тои дикости тѣ люде любять строитись. До товщу, котрымъ смарують свое тѣло, додають звычайно якѣ-небудь фарбы, щобъ набрати инши барвы. Черезъ шію перевѣшують нашійники, котрѣ робять, нанизуючи на нитки розличнѣ ягоды, корѣнцѣ рослинъ або костки прерôжныхъ овочѣвъ.

Для прикрасъ, Ботокуды не страхають ся навѣть пôддати ся болючимъ операціямъ. Носять они пр. прикрасы на устахъ. Розтинають они долѣшну губу и въ отвôръ вставляють деревяный чопокъ, те саме робять зъ ухами. Наслѣдкомъ того долѣшна часть уха продовжуєсь до тои степени, що конець его досягае ажь до раменъ. Тѣ прикрасы були причиною ихъ назвы, бо той чопокъ Португальцѣ называють „боток“ — звôдти Ботокуды — або люде зъ ботоками або чопками.

Суть се крѣпки и сильно збудованѣ люде. При тôмъ проворнѣ, умѣють собѣ радити въ тысячныхъ небезпеченствахъ свого дикого, лѣсного житя. Здорова, груба ломака есть найдавнѣйшимъ и найпростѣйшимъ знарядомъ, котрого тѣ лѣсоваки уживають ще по нынѣшный день. Крôмъ того мають луки и стрѣлы. Се оружіе есть дуже розповсюднене помѣжъ усѣми Индіянами и въ загалѣ помѣжъ дикими людьми. Ботокуды робять довгѣ луки, деколи довшѣ вôдъ чоловѣка, зъ твердого дерева, а стрѣлы зъ легкого дерева або тростины — и все старають ся ихъ прикрасити. Тупый конецъ стрѣлы мае звычайно якусь прикрасу: примѣромъ пера, а другій зробленый зъ заостреной кости, на котрôй вырѣзують зубы подôбнѣ до пилы.

Однакъ Индіянинъ ще тымъ невдоволеный. Бажаючи якъ найлегше и найпевнѣйше забити своего непріятеля, чи нимъ буде дикій звѣръ чи чоловѣкъ, постарае ся зробити свое оружіе больше смертоноснымъ. Якъ чоловѣкови природы и тут сама природа помагае ему. Маючи безустанну стичнôсть зъ розличными рослинами, Индіянинъ пôзнавъ, що соки декотрыхъ суть сильною отрутою и нею вôнъ затруває свои стрѣлы. Якъ важною есть у него ота чиннôсть, судити можна зъ того, що у декотрыхъ племенъ потворили ся навѣть окремѣ касты, котрѣ занимають ся выключно затроюванемъ стрѣлъ, приладжуючись до той чинности довгимъ постомъ, немовбы до сповненя якихъ религійныхъ обрядôвъ. Варять они обезсилюючу у р а р и або к у р а р у въ затишныхъ гущавинахъ лѣса, де жадне жѣноче око не може глянути на той страшный обрядъ.

Маючи лукъ и ломаку, мешкаючи въ лѣсахъ, переповненыхъ всѣлякою звѣриною, Индіянинъ ставъ ся передовсѣмъ охотникомъ. Польоване на звѣрята головна задача житя Ботокудôвъ; а робять се зъ невычайною вправою и зручностію.

Охотникъ Ботокудъ, що скрадаесь гущавинами, знае кождый звычай и голосъ птаха або звѣряти; недогризки ягôдъ и лупины вказують ему, яка звѣрина була въ тôмъ мѣсци; знае вôнъ до якои высоты порушае листе перехôдячій панцирникъ*) — а тымъ способомъ може вôдрôжнити слѣды гада вôдъ черепахи, вмѣе слѣдити за нимъ ажъ до самои норы по знакахъ, якѣ лишае по собѣ его лущата збруя. Навѣть понюхъ того дикого стрѣльця такій чуткій, що помагае въ слѣдженю за звѣриною.

Укрытый поза пнякомъ дерева, вмѣе вôнъ наслѣдувати верескôтъ птахôвъ и звѣрятъ, а тымъ знаджуе ихъ пôдъ свою смертоносну стрѣлу, котрою стрѣляе влучно.

*) Панцирникъ, то звѣря величины малои собаки, вкрыте на цѣломъ хребтѣ роговою шкаралупою, въ котру хоронить ся въ случаю небеспеченьства, звиваючись въ клубокъ мовь ѣжь.

Если малпа, котру застрѣливъ, повисне на деревѣ на своимъ хвостѣ, Ботокудъ вылѣзе до неѣ по звояхъ якои небудь пнучои ся рослины, по котрôй жаденъ бѣлый чоловѣкъ не въ силѣ выкарабкатись. Вкôнци, обдарованый звѣриною и пожиточными лѣсными плодами якъ: пальмове лыко — до роблення кошикôвъ, або овочѣ до вареня напоѣвъ, вôднаходить дорогу до своеи первѣстнои домôвки за сонцемъ, пôсля грунту и галузя, котрѣ нарокомъ нагинае, продираючись гущавиною.

Прийшовши до дому, вôддае свою добычу родинѣ, щобъ жѣнки занялись ея приладженемъ. Та до того мусять мати якись знаряды и посудину.

И на те сама природа доставляе Индіянинови матеріялу. Шукае вôнъ плоскихъ або острыхъ камѣнюкъ, перевязуе ихъ вôдповѣдно або надломлюе и въ той способъ мае камѣнный знарядъ, котрый служить ему мѣсто молотка, пилы або сверла. Въ тôй цѣли вживае такожь острыхъ костей звѣрятъ. Володѣючи умѣстно тыми знарядами, Индіянинъ самъ вырабяе всѣ домашнѣ знаряды. До нихъ належить широка, плетена верета, котру вѣшае по надъ землю, мѣжъ деревами и въ нѣй — мовь птахъ въ гнѣздѣ, — спочивае, дальше належить ту кобеля, рôдъ плетеного коша, котру Ботокудъ перевѣшуе черезъ плече, а деколи навѣть свои дѣти въ нѣй переносить. Майже нѣгде не рушить ся вôнъ безъ тои торбы.

Вкôнци скорупы зъ овочѣвъ, чашки забитыхъ звѣрятъ и тымъ подôбнѣ рѣчи, — суть его посудиною, а пуста внутрь галузь тростины, втята понизше колѣнка, заступае ему нашу шклянку.

Индіянинъ знае огонь и его уживе, але выдобувае его тертемъ о себе двохъ кусникôвъ дерева, котрѣ черезъ терте сильно огрѣвають ся, а вкôнци запалюють. Навѣть мясо печѣ на рожни, але тымъ рожнемъ есть кусникъ затятого патыка.

(Дальше буде).

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.